

Ἐπί τῆς ἀρχῆς τοῦ 19ου αἰ. ὁ χάρτης ἀρ. VIII τῶν εὐρωπαϊκῶν περιχώρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως σημειοῖ μέγαν ἀριθμὸν βυζαντινῶν συνοικιῶν, ὡς καὶ τοποθεσίας πολλῶν ἐρειπίων.

Ἐπί τῆς ἀρχῆς τῆς Χαλκηδόνος καὶ τῆς χερσονήσου Ἰερίας (ἀρ. XII) δὲν θὰ ἐφευκτο ὀλιγότερον τὴν προσοχὴν τῶν τοπογράφων. Εἶναι γνωστὸν, ὅτι, ἐξαιρέσει ἀσημάντων τινῶν ἐρειπίων, δὲν ὑπάρχει τίποτε πλέον ἐκ τῆς ἀρχαίας πόλεως, ὡς καὶ ἐκ τῶν μνημείων τῆς χερσονήσου Φενερμπακτσέ. Εἰς τὴν Χαλκηδόνα (Καντικιοῖ), πλησίον τῆς Ἀλτιγιόλ, κεῖνται ὑπὸ γήλοφον ἐρείπια σημειούμενα εἰς τὸν χάρτην ὑπὸ τὸ ὄνομα Παλάτια τοῦ Κωνσταντίνου Γ'. Τὰ ἐρείπια μεγάλου βυζαντινοῦ οἰκοδομήματος ἀνακαλυφθέντα εἰς τὸ Μόδι (Moda) τὸ 1925 (βλ. ΕΟ, 29, 1926, σελ. 46, 47) καὶ σημειούμενα ἐπὶ τοῦ χάρτου ἐξηφανίσθησαν. (Ἄμα τῇ ἀνακάλυψι τῶν προέβην εἰς τὴν φωτογραφισίων των). Ἐπὶ τοῦ ἀναφερομένου χάρτου σημειοῦται ἡ τοποθεσία τῶν δύο λιμένων τῆς Χαλκηδόνος, οἱ ὅποιοι σήμερον εἶναι κεκαλυμμένοι.

Ἐπί τῆς γεωγραφικῆς ἀρχῆς, ἀρ. XIII, δεικνύει τὰς περιοχὰς τὰς ἐκτεινομένας ἀπὸ τῆς Χρυσοπόλεως μέχρι τοῦ Παντειχίου, μετὰ τὴν τοποθεσίαν τῶν μονῶν, αἱ ὅποια ἄλλοτε εὕρισκοντο ἐκεῖ.

Ἐπί τῆς ἀρχῆς ἀρ. XIV ἀποτελεῖ συνέχειαν τοῦ προηγουμένου. Παρουσιάζει τὰς περιοχὰς τὰς ἐκτεινομένας ἀπὸ τοῦ Παντειχίου μέχρι τοῦ Ριτζίου (Νιάριτζα) εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ κόλπου τῆς Νικομηδείας. Σημειοῦνται αἱ χερσόνησοι τοῦ Παυλοπερίου, τοῦ ἁγίου Τρύφωνος καὶ τὰ ἀκρωτήρια Ἀκρίτας καὶ Λευκάτης, ὡς καὶ ἡ τοποθεσία τῶν κυριωτέρων μονῶν, αἱ ὅποια ἐκείνη ἄλλοτε κατὰ μῆκος τῆς ἀκτῆς.

Ἐν βλέμμα εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἐν λόγῳ δέκα πέντε ἀνεκδότων γεωγραφικῶν χαρτῶν καὶ σχεδίων πόλεων, τοποθετημένων εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου ἐντὸς χαρτοφύλακος, πείθει τὸν ἀναγνώστην περὶ τῆς ἐκτάσεως καὶ τῆς σπουδαιότητος τῆς νέας ταύτης τοπογραφίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν περιχώρων. Ἡ ἐν λόγῳ τοπογραφία παρουσιάζει ζωντανὴν εἰκόνα τῆς ἐνδόξου βυζαντινῆς πόλεως.

ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΔΑΛΕΖΙΟΣ

Ἀναστασίου Βρόντη, Ροδιακὰ λαογραφικά. Τόμος δεύτερος. Ρόδος 1950, σελ. 120. Τοῦ αὐτοῦ, Παλιὰ σπίτια τῆς Ρόδου, λαογραφικὴ μελέτη. Ρόδος 1950, σελ. 41.

Οἱ παλαιοὶ λαογραφικοὶ θησαυροὶ τῶν διαφόρων περιοχῶν τῆς Ἑλλάδος, ἰδίᾳ τῶν μακρῶν τῶν κέντρων κειμένων, ἕνεκα ξένων ἐπιδράσεων, προϊόντος τοῦ χρόνου, λησμονοῦνται καὶ βαίνουσιν ἐξαφανιζόμενοι. Διὰ τοῦτο εἶναι

ἐπιτακτική ἢ ἀνάγκη νὰ περισωθῶσιν οὗτοι καταγραφόμενοι καὶ δημοσιευόμενοι. Ἐπισημαίνεται εἶναι ὅτι διάφοροι κατὰ καιροὺς συλλογεῖς, ἡμέτεροι καὶ ξένοι, ἢ ἰδρυθεῖσα λαογραφικὴ Ἑταιρεία καὶ τὰ σχετικὰ Ἀρχεῖα, ἢ ἔκδοσις τοπικῶν καὶ περιοδικῶν καὶ ἢ ἴδρυσις μουσείων περιέσωσαν, εὐτυχῶς, μέγα μέρος τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων καὶ τῶν ἐκφάνσεων τοῦ πολιτισμοῦ, παρελθουσῶν ἐποχῶν, ἢ πραγματοποιηθεῖσα ὁμῶς συγκέντρωσις τοῦ ὑλικοῦ εἶναι μικρά, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ πλῆθος τῶν μὴ μελετηθεισῶν περιοχῶν, δι' ὃ πᾶς συμβάλλων εἰς τὸ ἔργον τοῦτο προσφέρει ὑπηρεσίαν εἰς τὴν ἐπιστήμην.

Ἡ Δωδεκάνησος μὲ πληθυσμὸν ἀμιγῶς ἑλληνικὸν καὶ ἀπομεμονωμένη τοῦ ἔξωτερικοῦ κόσμου διέσωσε πολλὰ λαογραφικὰ καὶ γλωσσικὰ στοιχεῖα, πολλάκις πανάρχαια. Τοῦτο διέγινωκε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος ὁ Ἄγγλος καθηγητὴς Rouse, ὑπὸ τὴν ἔμπνευσιν τοῦ ὁποίου κατηρτίσθη ἡ συλλογὴ Ἰακώβου Ζαράφτη ἐν Κῶ, τῆς ὁποίας τεσσαράκοντα πέντε παραμύθια καὶ τεσσαράκοντα παραλλαγὰς ἐξέδωκεν ἤδη ὁ καθηγητὴς R. Dawkins.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν νήσων καὶ τὴν ἔνωσιν αὐτῶν μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος, πάλιν εὗρον αὐταὶ ἀφωσιωμένους μελετητὰς τοῦ πολιτισμοῦ τῶν, ὡς τὴν κυρίαν Ἀθηνᾶν Ταρσούλη, ἣτις δι' ἐπιτοπίου ἐρεύνης συνέλεξε ὑλικόν, τὸ ὁποῖον μετὰ λαμπρῶν σχεδίων ἐδημοσίευσεν εἰς τρεῖς ὀγκῶδεις τόμους. Οὐδ' ὑπῆρξε μικρὰ ἢ συμβολὴ τῶν περιοδικῶν Ἐλευθέρα Δωδεκάνησα καὶ Δωδεκανησιακὴ Ἐπιθεώρησις, ἅτινα ἀπεθησαύρισαν πολλὰ χρήσιμα ἱστορικὰ καὶ λαογραφικὰ στοιχεῖα. Καὶ τὸ Ὑπουργεῖον δ' ἀνοικοδομήσεως ἐξέδωκε πολύτομον ἔργον ἐξετάζον τὸ σύμπλεγμα τῶν νήσων ἀπὸ πάσης ἐπόψεως.

Διὰ τὴν Ρόδον εἰδικῶς δὲν ἔχομεν ὅσον θ' ἀνέμενέ τις λαογραφικὸν ὑλικόν. Τὴν ἔλλειψιν ταύτην ἀναπληροῖ, ἐν τινι μέτρῳ, ἢ φιλότιμος προσπάθεια τοῦ Ροδίου δημοδιδασκάλου Ἀναστασίου Βρόντη, ὅστις ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν, μὲ τὴν λαογραφίαν τῆς πατρίδος του ἀσχολούμενος, μᾶς ἔχει δωρήσει πληθὺν ἀξιολόγων σχετικῶν μελετῶν ἐν περιοδικοῖς καὶ εἰς ἴδια βιβλία, ἐν ταῖς ὁποῖαις μετὰ σαφηνείας, γνώσεως τοῦ βίου καὶ τῆς γλώσσης τῶν Ροδίων καὶ διὰ παραθέσεως σχετικῶν εἰκόνων πραγματεύεται ποικίλα λαογραφικὰ θέματα τοῦθ' ὅπερ φαίνεται καὶ ἐκ τοῦ πρώτου τῶν ἀνωτέρω σημειουμένων ἔργων του, ἐν ᾧ ἀναγράφονται οἱ θρύλοι, οἱ παραδόσεις, τὰ ποικίλης ὑποθέσεως τραγούδια, αἱ παροιμίαι, αἱ εὐχαὶ καὶ ἀραὶ, αἱ προσευχαὶ καὶ τὰ παραμύθια ὡς καὶ τὰ ἠθῆ καὶ ἔθιμα τῶν Ροδίων. Ἐὰς σημειωθῆ ὅτι τὸ βιβλίον, τὸ ὁποῖον περιέχει ἐνδιαφέρον καὶ νέον ὑλικόν, συνοδεύεται καὶ ἀπὸ χρήσιμον λεξιλόγιον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐρμηνεύονται αἱ ἐν τοῖς κειμένοις ἰδιωματικαὶ λέξεις.

Εἰς τὸ περὶ παλαιῶν σπιτιῶν τῆς Ρόδου ἔργον του ὁ Βρόντης περιγράφει λεπτομερῶς τοὺς διαφόρους ἀρχιτεκτονικοὺς τύπους τῶν Ροδιακῶν σπιτιῶν παραθέτων σχέδια καὶ φωτογραφίας καὶ ἐρμηνεύων τοὺς τεχνικοὺς ὄρους.

Ἐν τῇ ἐργασίᾳ του ταύτη, ἦν συνοδεύει χρήσιμον λεξιλόγιον, ὃ Βρόντης ἔχει ὑπ' ὄψιν τὸ περὶ Αἰτωλικῆς οἰκίας ἔργον τοῦ Δ. Λουκοπούλου, χρήσιμον δὲ θὰ τοῦ ἦτο καὶ τὸ ὑποδειγματικὸν ἔργον τοῦ Γ. Μέγα περὶ λαϊκῆς κατοικίας τῆς Δωδεκανήσου.

Ὁ φιλότιμος καὶ φιλόπonos ἐρευνητῆς, τοῦ ὁποίου τὴν ἐργασίαν θὰ διηυκόλυνεν ἡ ἴδρυσις ἐν Ρόδῳ λαογραφικοῦ μουσείου μὲ ἔργα λαϊκῆς τέχνης, τοπικὰς ἐνδυμασίας κ.τ.λ. πράττει, ὅ,τι τὰ περιορισμένα μέσα του τοῦ ἐπιτρέπουν. Ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸ ἔργον του εἶναι συλλεκτικόν, ἄνευ εὐρυτέρας ἐρμηγείας καὶ ἄνευ συσχετισμῶν καὶ συγκριτικῆς τοποθετήσεως, πάντοτε ὅμως λίαν χρήσιμον διὰ τὸν πλοῦτον τοῦ ὕλικου.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι εἰς προσεχεῖς ἐργασίας του ὁ συγγραφεὺς θὰ μᾶς παρουσιάσῃ καὶ ἄλλο πλούσιον καὶ ἐνδιαφέρον ὕλικὸν ἀκολουθῶν καὶ ἐν ἄλλοις καὶ ὡς πρὸς τὴν φωνητικὴν ἀπόδοσιν τὰς ὑποδείξεις τῶν εἰδικῶν.

Πάντως δίκαιος δέον ν' ἀποδοθῇ ἔπαινος εἰς τὸν συγγραφέα διὰ τὰς προσπαθείας καὶ τὴν συμβολὴν του. Εὐχῆς δ' ἔργον θὰ ἦτο ἂν τὸ παράδειγμα του ἠκολούθουν οἱ ἐκπαιδευτικοὶ λειτουργοὶ καὶ τῶν ἄλλων νήσων τῆς Δωδεκανήσου.

Κ. ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ